
REDACTIONEEL

Opleiding en opleider

Tijdens het samenstellen en redigeren van dit thema nummer over opleidingen dacht ik terug aan m'n eigen opleidingstijd en realiseerde me hoeveel er in de afgelopen twintig jaar is veranderd. Eind zeventiger jaren volgde ik de opleiding tot sociaal psychiatrisch verpleegkundige aan de Aemstelhorn in Amsterdam. Een sociale academie waar toen de tweejarige dagopleiding MGZ/GGZ werd gegeven. Ik hunkerde na de verpleegkundige inservice A- en B-opleiding naar een periode waarin ik m'n kennis kon verdiepen en afstand kon nemen van de dagelijkse praktijk en werd op m'n wenken bediend. De opleiding nam door z'n inhoud en vorm werkelijk afstand van de (sociaal) psychiatrische praktijk. Er was geen sprake meer van de dagelijkse sleur, werkdruk en verantwoordelijkheid in de kliniek. De psychiatrie werd letterlijk in een andere context geplaatst. Docenten, over het algemeen niet met een verpleegkundige achtergrond, hadden niet of nauwelijks meer binding met het werkveld van de psychiatrie. Ook de studenten waren allemaal, met studiebeurs, in dagopleiding. Van verschillende parttime opleidingsvarianten, met een permanente praktijklijn, was toen immers nog geen sprake. Voordeel van deze wijze van opleiden was dat de studenten met heel andere ogen naar de psychiatrie konden gaan kijken. De beklemmende en alles bepalende dominantie van de inrichtingspsychiatrie uit die tijd kon worden losgelaten. Nieuwe inzichten konden groeien vanuit een filosofische, sociologische en maatschappij kritische benadering. Mensen als Foucault, Sartre, Berger, Freire, Watzlawick, Achterhuis en noem ze verder maar op, deden hun intrede in een tot dan toe vaak zeer eenzijdig gevoede honger naar kennis.

Opleiders droegen nieuwe kennis aan die het mogelijk maakte op een abstractere en vooral minder medische en individualiserende manier naar problemen te kijken. Andere invalshoeken maakten dat problemen weliswaar niet anders gingen voelen maar wel in een andere meer collectieve context konden worden geplaatst.

Die afstand had natuurlijk ook nadelen. Zo was de verbinding met de praktijk van de chronische psychiatrie nauwelijks aanwezig. Je werd eigenlijk opgeleid voor een psychiatrie die slechts in sommige progressieve ambulante praktijken aan de orde was. In de grote psychiatrie was toen zeker nog veel bij het oude gebleven en de nieuwe kennis sloot er niet of nauwelijks bij aan.

Hoe anders ervaar ik het nu. De opleiding is dichterbij de praktijk gekomen. Er zijn nu veel verschillende parttime opleidingsvarianten. Van een fulltime dagopleiding is geen sprake meer. Alle studenten doen de opleiding in combinatie met een baan in de praktijk. Dit zijn nu vaak ook ambulante praktijken. Praktijk ervaringen spelen doorlopend een rol. Afstand nemen wordt daardoor een stuk moeilijker, maar het feit dat men de opleiding mag of kan volgen lijkt voor de studenten al een hoop te vergoeden. Opleiders van nu hebben veel vaker een verpleegkundige achtergrond en bouwen daadwerkelijk een brug tussen de theorie van de opleiding en de praktijk van de psychiatrie. Verpleegkundigen geven nu zelf richting aan hun vak. Door actieve participatie in beroepsvereniging en projecten in de praktijk dragen ze bij aan nieuwe ontwikkelingen in het werkveld. De nieuwe lichting opleiders publiceren regelmatig over hun vakgebied.

Denk o.a. aan de boeken van Frans Verberk en de Kuiper over het Neuman Systems Model, het boek van Ivonne van der Padt Hoopvol Bezorgd over de huidige stand in de sociaal psychiatrische verpleegkunde, het prachtige boek van Gerard Lohuis e.a. Van bemoeizorg naar groeizorg en de vele artikelen die in vakbladen verschijnen, ook van hier niet genoemde opleiders. Ook in dit thema nummer vinden jullie, naast de presentaties van de opleidingen, weer een aantal inhoudelijke bijdragen van hun hand. De situatie waarin de inhoud en theorie van het sociaal psychiatrisch verpleegkundige werk werd bepaald door andere dan verpleegkundigen lijkt goeddeels voorbij. Opleiders zijn, vanuit hun betrokkenheid bij het vakgebied, betrokken bij het uitstippelen van de strategische ontwikkelingen in het veld van de psychiatrie. Ze verdiepen zich in de nieuwe ontwikkelingen zoals stemmenhoren, kwartiermaken,

bemoeizorgen, multilogen, maatschappelijke steunsystemen en presentie. Ze staan vaak aan de wieg van nieuwe ontwikkelingen en trachten de verbindingen te leggen met het vakgebied van de sociale psychiatrie. Opleiders van nu doen het met verve hun opleidings taken maar staan evengoed met beide benen in de praktijk. Dat is zeker ook de winst van de afgelopen twintig jaren. De redactie wilde door dit thema nummer een beeld schetsen van de huidige staat van de opleidingen tot sociaal psychiatrisch verpleegkundige. Het heeft daarbij de opleidingen de volledige vrijheid gegeven daar invulling aan te geven. We wilden naast de presentie van de inhoud ook iets van de kleur laten zien. Dat is naar ons idee goed gelukt. Oordeel zelf en geniet van dit thema nummer.

Kees Onderwater